

E t h e m B a r a n

Anka

Bir den uçan kuşlar durdu, kuşların arasında kalan gökyüzü durdu, göğün yüzünü okşayan yamalı bulut, bulutun ucunun değdiği tepe, tepeyi bekleyen, beklerken kendi gölgelerine sığınıp serinlemeye çalışan üç beş bodur ağaç, ağaçların en kısa olanından haylaz bir çocuğun henüz olgunlaşmadığını bile bile sırf pislik olsun diye koparıp bir kez ısırıktan sonra tükürdüğü dağ armudunun yakındaki düzlükte dinlenen dereye attığı, derenin de bir ara akacağı tutup ağırdan da olsa koynunda beleye uyuta döndüre dolaştırıya götürüp şehrin ortasından geçen kendinden büyük derenin sularına emanet ettiği yaralı dalı durdu, dalın taş köprüünün altından geçerken durduğunu gördükleri anda köprüünün üstünden suya taş atan çocukların ellerindeki taşlar durdu, suyu halkalandıran taş, taşın suya düştüğü anda çıkardığı ses durdu, suyun sesine yukarıdan, salkım söğüdün gümüş dallarından civıltılarını döken serçeler, onların küçük ve hızlı esintilerini minik kanatlarında taşıyarak un pazarındaki buğday yığınlarının dibine bırakan arkadaşları, uçup konan uçup konan, pır oraya pır buraya kendilerini çoğaltan bu serçelerin havada bıraktıkları ürkekliği toplarken pazar yerini kanat şakırtısına boğan güvercinlerin kim bilir hangi uzaklıkta neleri gören gözleri durdu.

Bu sırada çarşıda, daha güneş doğmadan yatağından kalkıp kaç gündür giyildiği unutulmuş, daha kaç gün giyileceği de hiç hesaplanmayan giysilerini sırtlarına geçiren birkaç yaşlı esnafın çarşı camisinin şadırvanında şakırdayan suya takunya tıkırtılarını ekleyerek başlatıp, kepnek gıcirtılarına fırından taze çıkmış parmak ekmek, tulum peyniri ve kekliğin kanadını süzüp geçtiği çayların kaşık şingirtılarını katarak genişlettikleri gün, şehir ahalsinin, gündüzleri hayat evlerde değil, çarşıda devam eder diyerek koşturmasıyla büyüyüp şişmiş; dar aralara, loş sokaklara, taş duvarlara, sıkışık dükkânlara, dükkânların karanlık köşelerinde ustalarının ağzından çıkacak emirleri kaçınırlarsa işitecekleri azarları iyi bildikleri için dört açılmış merhamet dilencisi gözlerle bakan çırakların solgun yüzlerine, güneş gören vitrinlerinin önlerindeki taburelere oturup koca göbeklerini sıvazlarken işi oğullarına bıraktıktan sonra hayatta bir

günyüzü gördüklerini düşünen rahatlamış tüccarların parmak aralarında kendiliğinden dolaşan tespih tanelerine, gelinlik kızlarının işleyecekleri oyalara için yumak ve kendilerinin örecekleri kazaklar için orlon almaya gelmiş kadınların hiçbir şeyi beğenmeyen gezmeye çıkmış sevinçlerine, okul yoluna düştükleri ve öğrenci oldukları cümle âlem tarafından bilindiği halde önce ellerindeki kitapları, sonra bas bas bağırarak öğrenciliklerini gizlemeye çalışırken beğendikleri kızları ya da oğlanları görebilme umuduyla kâşif kesilmiş gençlerin hayallerine sığmayarak taşmıştı.

Taşmasıyla birlikte çarşının dışına, mahallelere doğru her günkü alışkanlığıyla yayılmış; daha sakin bir zamanı, avluların yeni sulanmış taş zeminlerinde, kuyuların yankılanan derinliklerinde, ezan saatini bekleyen ihtiyarların titrek mırıltılarında, radyodaki türküyü bitmeyen el ve ev işlerinin yiğit devingenliğini katan gelinlik kızların düşlerinde büyüterek yaşayan bu mahallelerin tozlu sokaklarına sermişti. Böyle olunca da tozlu sokakları tıktırılara boğan arabalarının tekerlekleriyle birlikte yuvarlanan bir uğultuya dönüşmüştü günün o anı...

Evet, gölgelerin başını önüne eğip düşündüğü, dedikoducu kadınların yoldan bir erkek geçerken yemenileriyle ağızlarını kapatarak fiskoslarına devam ettikleri dar sokaklardan bütün mahallelere dağılan uğultular çarşıda süregiden canlı hayatın bıraktığı boşlukları doldururken, birden kuşların kanatlarında akıp giden gök durmuştu, göğü seyreden dere susmuş, dereye dökülen ağaçlar donmuş, ağaçların arasında oynayan yel kaçmıştı.

Çünkü minarede bir çocuk vardı.

Bu çocuk, az önce, şu derenin eğilip kıvrılarak, bazen derinlerine sokulup bazen kaçarak tedirgin ettiği mahallenin şehre yukarıdan bakan sokaklarından birinde, kurum kurum kurulan, kasım kasım kasılan kocamış, heybetli akasyanın en yüksek, bir insanoğlunun çıkabileceği, bir dalın bir insanoğlunun ağırlığını çekebileceği en ince, en kırılğan dalındaydı.

Sokağın tam ortasındaki, ne sokağı, mahallenin, hatta şehrin tam ortasındaki akasyanın dalında.

Buraya çıkabilen çocuk artık büyümüş sayılırdı. Bu dalın ötesi derelere çimmeye, diğer mahallelerin piçleriyle maç almaya, çarşıda serseri serseri dolaşmaya, o zamana dek hiç girmedikleri sokak aralarına dalarak yeni kızlar keşfetmeye, düzlükte top koşturan çocukların oyunlarını bozup toplarına el koymaya, daha da ötesi dalaşacak başka ergenler bulmaya gitmekti.

Ama o, berideydi henüz, öteye geçmeye de hiç niyeti yoktu.

Gözünde, annesinin dün mahalle pazarından alıp da ancak gece, o da iki yanağından defalarca öptürdükten sonra verdiği naylon gözlük vardı. Çerçevesi masmavi, camları koyu yeşil. Ne yapsan kırılmıyor, istediğin gibi eğ, bük...

Evden annesinin kesme şekerleri dişleriyle kırıp yufka ekmeğin içine dizerek yaptığı dürümle çıkmış, akasyanın dibine geldiğinde şekerli dürümü çoktan mideye indirmişti.

Gözlük gözündeydi.

Akasyanın geniş gövdesine tırmanır, kalın kabukların girinti ve çıkıntularına ellerini, ayaklarını uydurarak yükselirken gözlüğü düşürmekten korkmuştu. Bu yüzden dinlene dinlene çıkmış; her çatalda, her budakta her zamankinden fazla vakit harcamıştı.

Gözlüğü takıp çıkarıyor, gözlüklü baktığı yerlere gözlüksüz, gözlüksüz baktığı yerlere gözlüklü bakıyordu.

Bir süre sonra sıkılmıştı gözlükten. Gözlüklü bakmakla gözlüksüz bakmak arasında pek bir fark yoktu. Olmalıydı aslında. Hatta varmış bile. Baktığın zaman farklı gösteren gözlükler varmış. Misal, insanları çıplak gösteren gözlük. Ama yasakmış. Yakalanırsan doğru hapishaneyi boyluyormuşsun. Oh be, ne güzel; kızları çıplak göreceksin... Berra'yı, İnci'yi, Kadiş'i, Hatun'u... Nazlı'yı... Bir hayale doğru uzanacakken birden durmuştu. Durmasının nedeni, oturduğu dalın ucuna konan serçe değildi; aklına gelenlerdi: Ya yanlışlıkla annesine, ablasına, yengesine, öğretmenine, Bakkal Recep Amcanın karısına, daha da kötüsü erkeklere bakacak olursa...

İyi ki yasaklamışlardı bu gözlüğü.

Gözlüğünü çıkarıp uzaktaki, aşağı doğru koşturun sokağın, bahçe duvarlarının arasına sığmayan uzun kavakların ve onların arkasından parça parça görünen çatıların uzağındaki okulu-na, daha doğrusu okulunun çatısıyla üst kat pencerelerine, sınıfına bakmıştı. Okulun zemin katındaki dondurulmuş hayvanlar bölümünü düşünmüştü. Göremediği, çok istediği halde göremediği, öğretmenin, hastalandığı için okula gitmediği bir gün sınıfı gezdirdiği bölümü...

Daracık pencereleri vardı zemin katın. Arkadaşlarının sırtına basarak duvara tırmanmış, demir parmaklıkları dar pencereden kısa bir süre bakabilmişti içeri. Karanlıktı. Bir ördeğin yarısıyla, havada uçuyormuş gibi asılı kalmış bir kuş, bir de güzel bir köpek görmüştü yarım yamalak. Bu hayvanların nasıl bu kadar canlı durduklarına, hele köpeğin güzelliğine şaşırılmıştı. Tomi'ye benziyordu. Gündüzleri bağlayıp geceleri serbest bıraktıkları Tomi'ye. Serbest bırakıldığında sevincinden deliye dönen, onunla güreş tutan, paçalarını yalayan, çevresinde dört dönen, kendi dilince teşekkür eden Tomi... Onun dondurulup yüksek bir yere konularak gelen geçene gösterildiğini düşününce içi bir hoş olmuştu.

Gözlüğünü ince bir dala, tıpkı otobüs şoförlerinin ön camdaki güneşliğin teline taktıkları gibi asmıştı.

Yan sokaktan Habib'le Hükümet'in geldiklerini gördü.

Onların akasyanın en yüksek dalındaki tahtında oturan çocuğu görmeleri mümkün değildi.

Zaten görmediler.

İşte, minareye çıkmış bağırın, sesini, aşağıda, uzakta, daha uzakta yürek hoplatan bir hızla küçülen, bir rüyanın derinliğine doğru su misali akan çatıların, pencerelerin, bacaların, ağaç tepelerinin, çöplüklerin, bahçe duvarları arasında kalmış boş arsaların, bu arsalardeki kuru-muş otların, otların içinde cızırdayan böceklerin, ne aradıkları bilinmeyen tavukların, gölge-lik yerlerde süne süne uyuklayan kedi ve köpeklerin üstüne düşürmek isteyen çocuk buydu. Üstelik sesini, yalnızca minarenin altında, çok çok altında kalan bu görüntülere değil, minarenin üstündeki göğe, bulutlara, bulutların gölgelerini gezdirdikleri otlarını kurutmuş tepelere ve o tepelere doğru kanat çırpın kuşlarla, o tepelerin ardından çıkıp gelebilecek bilinme-dik kuşlara da duyurmak istemişti.

Habib'le Hükümet gelip akasyanın altında durdular.

Hükümet, o zamana kadar nasıl dayandığına kendisi de şaşırılmışçasına bir aceleyle sigara pa-ketini çıkardı çorabının arasından. Birer tane aldılar. O arada Habib çakmağı çoktan yakmıştı.

“Anlatsana oğlum, n'oldu dünkü iş, tamam mı? İşin oldu mu?” diye art arda sordu Habib.

Hükümet, sağda solda, yerde gökte, kuytuda köşede, çatıda bacada, yaprakta dalda kimse var mı diye çevreyi taradı; kimseyi, akasyanın tepesindeki çocuk da dahil hiçbir canlıyı göre-memesine rağmen yine de sesini alçalttı:

“Yok be oğlum ne işi! Rezil olduk, rezil! Keşke yer yarılırdı da içine girseydim...”

İkisi de akasyanın geniş gövdesine sırtlarını dayayıp yavaş yavaş çöktüler. Sigara dumanla-rı dün gecenin izlerini akasyanın küçümen yapraklarına getirip bıraktı.

Ağacın tepesindeki çocuk dinleyeceklerini başkaları da işitecek diye korkuya kapılmış, he-yecandan titremeye başlamıştı. Bir yandan da yer yarılıp da Hükümet Abi içine düşse nasıl olurdu diye düşünüyordu.

Hükümet yakında askere gidecekti. Ailesi, günden güne artan pahalılıktan, döndüğünde kim bilir kaç lira olacak başlık parasından ucuz kurtulmak için askere gitmeden nişanlamak istemiş, o da ağzı kulaklarında kabul etmişti.

Dün akşam kız görmeye gitmiş ailesi. Baba, amca, anne, abi, yengeler, çocuklar... Hükü-met'le amcasının oğlu Feridun evde yalnız kalmışlar. Canları sıkılmış tabii. Kızı ikisi de gör-memiş, tanımıyorlarmış, meraklan deli oluyorlarmış, nasılmış acaba, güzel miymiş, askere gi-dince onu görmeden nasıl duracaktı Hükümet, her gün mektup yazarmış artık, bak görü-yor musun insan görmeden bile âşık olabiliyormuş... Derken can sıkıntısından evde durama-mışlar; Feridun, “La Hikmet,” demiş -bir tek o gerçek adıyla seslenirmiş ona-, “çıkıp bira ala-lım, biraz kafa yaparız anasını satayım.” Çarşıya inmişler, tekelci Sarhoş Kamber'den bira al-mış, dönüyorlarmış, bak, kalplerinde bir kötülük yokmuş, tam stadın oradan geçiyorlarken bu köpek önlerine çıkmış; bunları görünce yatıvermiş yere, mahallenin piçleri alıştırılmışlar

tabii. Lan arkadaş, o an şeytan girmiş akıllarına. Eee, ne yapınlar, almışlar köpeği, gelmişler eve. Önce biraz bira içelim demişler. Bir bira, bir bira daha... Tam o sırada avlu kapısının açıldığını duymuşlar. Bir gürültü, bir şamata, önce çocuklar dalmış avluya, ardından büyükler. Bunlar ne yapacaklarını şaşırılmışlar, elleri ayakları birbirine dolanmış. Hemen bira şişelerini sedirin altına saklamışlar, sonra köpeği kaptıkları gibi pencereye koşturmuşlar. Pencereyi açmışlar... açmışlar, fakat pencere demirini unutmuşlar. Senin anlayacağın köpek demirlerin arasına sığmadığı için dışarı atamamışlar. Feridun demiş ki, "Mutfağa atalım." Hükümet götürüp mutfağa atmış köpeği. Kapıyı da bir güzel kapatmış. Bu arada millet dolmuş eve. Uf, puf, şöyle yorulduk, böyle mahvolduk, ama hepsine değdi, elde ne iyi insanlar varmış, bizi fazla zora koşmazlarmış, başlık parasında anlaşılarmış canım, kız da pek maharetliymiş maşallah... Hükümet'le Feridun'un gözleri kapıdaymış; kapının dibinde ayakta dikiliyorlarmış ikisi de. Her kafadan bir ses çıkıyormuş, herkes durumdan pek hoşnutmuş. Yengeler kendilerine verilen görevi büyük bir başarıyla yerine getirmişler gibi heyecanla anlatadursunlar, çocuklar salonun ortasında misket oynamaya başlamışlar. Başlamışlar da, misketin biri, mutfak kapısının eşiğinin altındaki delikten içeri kaçmış. Misketi kaçırın sığa zırlamaya başlamış, misketim de misketim diye. Hükümet, "Ben sana yarın on tane alırım, yirmi tane alırım," diye kandırmaya çalışsa da dinleyen kim! Yengesi, ağabeyi filan, "Lan şurda laf konuşuyoruz, başlatma misketinden," dedilerse de sığa zırlamayı kesmemiş. Bakmışlar olacak gibi değil, yengesi gidip mutfağın kapısını açmış. Sonra da ışığı. İçeride misket aramaya başlamış. O arada kancık köpek kuyruğunu sallaya sallaya gelip salonun ortasına yatmış. Nasıl olmuşlar o ara ikisi biliyor musun, yer gerçekten yarılrsa gönüllü olarak içine girer, kaybolurlarmış. Kadınlar yaşmaklarıyla ağızlarını kapatarak bir çığlık koparmışlar.

Hükümet'in babası, "Babanızın ağzına sıçayım; biz sizin için nelerle uğraşıyoruz, siz nelerle. Tüüü sizin sıfatınıza..." demiş.

Kaçmışlar evden tabii. Sabaha kadar dolanmışlar it ayağı yemiş gibi.

Çocuk kaçmak istemişti. Daha yükseğe çıkmak. Ya da tıpkı Tomi'nin oynarken onun üzerine gerilerek atladığı gibi aşağı atlamak, tam da üzerlerine... Keşke şu oturduğu dal kırılrsa da kendiliğinden tepelerine düşse. Ya da, ya da şu gözlük hikâyesi gerçek olsa, karşısına geçip baksa Hükümet Abiye; gidip Feridun Abiyi bulsa, ona da baksa; pis pis gülse ikisine de. Sonra bütün arkadaşlarını çağırıp sırayla gözlüğü vererek hepsine baktırsa; hep birlikte gülseler... Ya da birdenbire büyüse... Güçlü bir delikanlı olsa; bileklerine siyah deriden bileklik takmış olsa, yumruklarını, karateciler gibi kiremit kırarak, boksörler gibi kum torbası yumruklayarak sertleştirmiş, nasırlaştırmış olsa... Çıkrsa karşısına; bir şey söyleyecekmiş gibi baksa yüzüne, baksa, baksa. Hükümet çıldırrsa, ne söyleyecek bu, diye. Öyle pis baksa ki Hükümet eriyip yerdeki karınca deliklerinin içine akarak kaybolrsa. Al işte, yer yarıldı, içine girdin. Sonra birden,

hiç beklemediği bir anda bir tokat... Öyle bir tokat ki, öyle bir şaklama ki duyan kuşlar uçmayı unutup havada donsa, akan sular kendi içinde boğulsa, esen yeller dallara çarpıp parçalansa, tavuklar yumurtadan kesilse, ağlayan bebekler emziklerini düşürse, kadınlar çeşmede kovaları taşırta, marangoz Hızır Emmi çekiçle parmağını şişirse, camideki cemaat namazı şaşırta...

Avaz avaz bağırta...

Sesini yer gök, herkes duysa...

İşte, un pazarındaki buğday yığınlarına konup kalkan serçelerin ürkekliğini şakırtılı kanatlarıyla toplarken kim bilir hangi uzaklıktaki neleri görebilen güvercinler, minaredeki çocuğu gördüler.

Serçeler de gördü; serçelerin havalandığı salkımsöğütlerin gümüş yaprakları, onların sayesinde gümüşlenen dere, suya düşen taş, onun oluşturduğu halka, ona takılıp yön değiştiren dal, dalın koparıldığı armut ağacı ve arkadaşları, onlarla avunan tepe, onu gölgeleyen yamalı bulut, buluttan kaçıp kuşlara yakalanan gökyüzü... Hepsi gördü.

Bütün mahallelerdeki, sokak aralarındaki, bahçelerdeki, avlulardaki çocuklar; evlerin uçuşan perdeli serin odalarında uyuyan, annelerinden azar işiten; duvar diplerinde, aralara sıkışmış boş arsalarda oynayan, düzlükte top koşturan bütün çocuklar gördü.

Çarşıdaki uğultuya kendilerini kaptırmış aylak aylak dolaşanlar, para sayan toptancılar, göbek kaşıyan lokantacılar, loş dükkânlarındaki top top kumaşları pat pat açıp tahta metreleriyle ölçen manifaturacılar, en az onuncu kez provaya çağırdıkları, çayla oyalayıp bir saat bekletmenin ardından işlerinin yoğunluğu nedeniyle henüz hiçbir şey yapamadıklarını söyleyerek adamı sepetledikten sonra lotolarına dönen terziler, çaya karbonat atan ocakçılar, tavla atan sinirli ihtiyarlar, okey oynayan öğretmenler, birbirlerine yeminle yalan söyleyenler görmediler ama.

Bir tek müezzin İsmail Hakkı Efendi görmüştü.

Önce minarenin şerefesindeki çocuğu, sonra caminin avlusuna doluşmuş, ince boyunlarını koparacakmışçasına kafalarını yukarı çevirmiş çocukları...

Evinde biraz kestirmiş, sonra kalkıp abdestini alarak öğle namazı için avlu kapısından çıkmıştı ki...

Müezzin İsmail Hakkı Efendi, içinde birdenbire büyüyüp gözlerinden taşan bir korkuyla ve avluyu dolduran çocukların uğultusunun üstünde yüzen minaredeki çocuğun bağırmasını çoktan bastırmış bir avazla, bacaklarını uğunduran bir hızla, çevresinde bir boşluk açarak, açılan boşluğu ardında savurarak, hışımla minarenin açık kapısına yöneldiğinde, cami avlusundaki bütün çocuklar ellerini yukarı açmış, Anka Kuşunun gelip minaredeki çocuğu kurtarması için dua ediyorlardı.